

povšechně v § 276 a sl. obecného občanského zákoníka. Odchylné ustanovení § 3 recipované normy, který dovoluje zřízení opatrovníka pro nepřítomnost příslušníku nepřátelského státu, jenž si zřídil plnomocníka, prozrazuje, že jde o zvláštní právní zařízení, navazující na nynější válečný stav a založené na širší basi. Bližší vymezení tohoto nového recipovaného zařízení jest ponecháno podle § 7 soudu, který může dáti opatrovníku pokyny pro vedení kurately.

V Protektorátu jsou pro zřízení opatrovníka pro nepřítomnost u příslušníka nepřátelského státu příslušny německé soudy (§ 4 prováděcího nařízení z 18. X. 1939) a ustanovuje jej německý vrchní zemský soud; ve jmenovacím dekretu bývá blíže vyčten obsah a rozsah opatrovnictví, při čemž bývá citován i § 276 obecného obč. zákoníka.

Soudy mají povinnost před zřízením kurátora příslušníku nepřátelského státu dotazovati se vrchního zemského rady, nezamýšlí-li se zavedení opatrovnictví pro nepřítomnost nebo dosazení správce podle nařízení z 15. ledna 1940 (výnos min. sprav. ze dne 11. dubna 1940 čís. 15835).

Jest otázkou, zda opatrovník takto zřízený — jde-li o opatrovnictví nad dědicem neznámého pobytu, dlícím v nepřátelské cizině — má zachovati předpis § 131 nesporného patentu a navrhnouti vyrozumění vyhláškou s jednoroční lhůtou, či dovoluje-li zvláštní forma tohoto opatrovnictví skončení pozůstalostního řízení bez zachování tohoto postupu. Zvláštní charakter tohoto opatrovnictví zdál by se nasvědčovati tomu, že zachování uvedeného předpisu nesp. řízení není nutné; s hlediska účelového nutno též uvážiti v této souvislosti dosah předpisů o nepřátelském majetku.

3. Předpisy o nepřátelském majetku.

Hlavní předpisy obsaženy jsou v nařízení z 15. ledna 1940, Říš. zák. I. str. 191; prováděcími předpisy jsou nařízení z 5. března 1940, Říš. zák. I. str. 483 a nařízení říšského protektora ze dne 16. dubna 1940, Věstník nařízení str. 176.

Hlášení nepřátelského majetku bylo v Protektorátu upraveno partikulární normou — cit. nařízením ze 16. dubna 1940 — jíž se mimo jiné stanoví, že hlášení jmění, které připadne po 1. květnu 1940 nebo o jehož připadnutí osoba hlášením povinná se doví teprve po tomto dnu, budiž provedeno do 1 měsíce po tom, kdy se hlášením povinný o tom dověděl.

Hlášením povinny jsou podle § 7 základního nařízení též osoby, jež v tuzemsku spravují, drží, uschovávaly a opatrují nepřátelský majetek, nebo naň dozírají, a osoby zastupující nebo spravující právnické osoby soukromého práva nebo účelové jmění, na nichž mají nepřátelé účast, tedy hereditas iacens, spravovaná opatrovníkem, správcem nebo plnomocníkem, je-li na ní účastna osoba, kvalifikovaná paragrafem 3 nařízení jako nepřítel.

4. Zvláštní předpisy procesní a hmotněprávní

byly vydány vládním nařízením ze dne 14. prosince 1939 čís. 44 Sb. z. a n., které jest zčásti materiální recepce podobných ustanovení říšských.

V oboru nesporného řízení jsou významná ustanovení § 6, ukládající soudům péči z úřední povinnosti o osoby zvláště dotčené mimořádnými válečnými poměry, jichž výčet jest obsažen v § 1 nařízení; těmto osobám má býti ustanoven opatrovník, a v případě, že v nesporném řízení jest rozhodováno i o sporných nárocích, může býti řízení i přerušeno.

Paragrafem 13 nařízení zavádí se zvláštní soudcovské moratorium pro dlužníky, jimž v důsledku války bylo bez jich zavinění znemožněno splnění závazek; v tomto ustanovení neoperuje se již s okruhem osob, stanoveným v § 1, nýbrž jde o normu se širší personální působností. Paragrafem 15 nař. dostává se celé toto moratorní řízení na pole nesporného řízení, podobně jako tomu bylo kdysi s řízením podle zákona o ochraně nájemníků; základní ustanovení nesporného řízení jsou však modifikována § 15 a sl. tak, jak toho vyžaduje zvláštní charakter tohoto nového zařízení.

Neobvyklá pružnost procesních předpisů tohoto vládního nařízení dochází výrazu zejména v § 24, podle něhož okresní soud může své moratorní rozhodnutí změnit, jeví-li se to nutným pro podstatnou změnu rozhodných poměrů nebo následkem dodatečného zjištění rozhodných okolností; z těchto důvodů může soud učiniti nové rozhodnutí i tehdy, když byl o věci před tím rozhodl soud procesní. Sluší podotknouti, že úlevu dlužnickou může vysloviti soud v řízení nesporném i sporném.

I tyto mimořádné předpisy budou míti svůj odraz v pozůstalostním řízení.

Dr. ZDENĚK KEPRTA:

Stará firma de lege ferenda s přihlédnutím k nynějšímu stavu.

Úvod. Osnova nového obchodního zákona obsahuje předpisy týkající se této instituce v §§ 31—34 osnovy, ačkoliv nadpis „Firma stará“ jest jen u § 34 osnovy. Sama důvodová zpráva to uvádí na str. 110 a říká o tom toto: „Instituci t. zv. „staré firmy“ věnuje osnova celkem 4 paragrafy.“ Tím však osnova doznává mlčky nesrovnalost mezi skutečným stavem a zákonnou kodifikací, čehož by se měla v zájmu jasnosti uvarovati.

Instituce staré firmy jest obsažena v čl. 22—24 obch. rakouského zákona a v § 12 maďarského obchodního zákonného čl. XXXVII/1875, který odpovídá čl. 22, a v § 15 téhož zákona, který odpovídá čl. 24. Ustanovení našeho čl. 23 chybí v slovenském právu, ale prakse nepřipouští zcizení firmy bez závodu.

Důvodová zpráva, resp. osnova, uvádí tyto případy staré firmy:

1. Změna jména: Jméno pojaté do firmy se změnilo a může proto býti firma vedena dále beze změny tohoto jména (§ 31).

2. Přistoupení a vystoupení společníků: Firma nemusí býti měněna,

a) přistoupí-li k závodu (kupce-jednotlivce) společník,

b) přistoupí-li k společnosti společník,

c) vystoupí-li společník ze společnosti.

Je-li však jméno vystupujícího společníka ve firmě, musí výslovně svoliti k tomu, aby jeho jméno zůstalo ve firmě dále (§ 32).

3. Zcizení firmy: Není dovoleno zciziti firmu jednomu a obchodní závod jinému nabyvateli (§ 33).

4. Stará firma: (viz úvodní slova tohoto článku). Závod přešel na nového nabyvatele. Stávající firma může býti vedena nezměněně, svolí-li k tomu výslovně

- a) dosavadní majitel,
- b) dědicové dosavadního majitele. (§ 34, odst. 1.)

Ovšem firma někdy nemůže býti vedena úplně beze změny, což jest obsaženo v 2. a 3. odst. § 34. Bude o tom pojednáno níže.

To jsou ustanovení osnovy. Z tohto stručného přehledu jest zřejmo, že osnova nezavádí mnoho nového, ani důkladně nereformuje dosavadní úpravu.

Důvodová zpráva k těmto paragrafům (§§ 31—34) nazývá tyto případy staré firmy „stupně“. Uvádí tři. V následujícím budou rozebrány tyto „stupně“ podle osnovy, resp. důvodové zprávy. — Po probrání našeho návrhu, resp. práva, bude přihlédnuto pro srovnání k některým cizozemským právním.

I. 1. Prvý stupeň jest změna jména, jak již stručně naznačeno. Důvodová zpráva jasně a krátce vystihuje tento případ slovy na str. 110—111 takto: „Z jakého důvodu se mění jméno, nerozhoduje; náleží sem obzvláště změna jména následkem provdání se, osvojení, legitimace a na základě úředního povolení, patří sem změna jak jména rodinného, tak předního jména. Rovněž nerozhoduje, zda osoba, jejíž jméno bylo pozměněno, je právě majitelem firmy, nerozhoduje tedy, z jakého důvodu bylo jméno osoby do firmy pojato, zda pro majitelství firmy, pro členství v obchodní společnosti a pod.“ Tento případ, kdyby došlo k uzákonění osnovy, by byl řešen po prvé pozitivně v našem obchodním právu. V našem platném zákonodárství takového předpisu dosud není. Ovšem nutno přiznati, že v literatuře, až na nepatrné výjimky, je shoda v tom, že změna jména (příjmení) podmíněná provdáním, adopcí, legitimací a úředním výměrem, nezakládá nároků na podržení staré firmy, tedy majitel firmy nebo ten, jehož jméno jest ve firmě obsaženo, by musel opověděti k rejstříku změnu firmy.

K těmto případům by ještě přistupoval případ změny jména ex lege pro Židy německé státní příslušnosti ve smyslu druhého odstavce oběžníku ministerstva vnitra roč. 1940, čís. 2, str. 40, ze dne 1. února 1940 č. 3218/1940—9.

V literatuře se vyjadřují o změně jména ve firmě mnozí autoři. Uvedu některá mínění pro i proti.

a) R o u č e k, Čs. právo obchodní. II A str. 14: „... kupec jednotlivec musí zvoliti firmu osobní, t. j. rodinné (občanské) jméno (proto jméno ženské musí míti ve znění českém koncovku rodu ženského: „ová“ a proto vdova musí vésti své jméno občanské a nikoli dřívější jméno rodinné).“ O dalších změnách jména ve firmě se však autor nezmiňuje a vůbec o tom mluví jen mimochodem. Jest to jen zmínka a nikoliv zaujetí stanoviska.

b) S t a u b - P i s k o: Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 1908. Art. 16, § 1: „Die verheiratete Handelsfrau darf den Vornamen ihres Ehegatten in die Firma nicht aufnehmen, auch wenn ihr die Sitte

gestattet, sich im gesellschaftlichen Verkehre des Vornamens ihres Mannes zu bedienen.

Änderungen des Beinamens, also z. B. bei Wieder-
verheiratung einer Witwe oder einer getrennten Ehe-
frau, oder bei einer zulässigen freiwilligen Namens-
änderung, bedingen eine Änderung der Firma. Denn
der Kaufmann muß seinen Familiennamen als Firma
führen. Eine Vorschrift, welche für diesen Fall die
Beibehaltung der bisherigen Firma zuließe, gibt es
nicht. Puchelt, der das Gegenteil annimmt, beruft sich
zu Unrecht auf Art. 24.“ A o několik rádek pokračuje
Pisko takto: „Jedenfalls hat der Kaufmann im Falle
einer behördlich bewilligten Änderung seines Fami-
liennamens ein Recht auf entsprechende Änderung
seiner Firma.“ Zde posuzuje Staub-Pisko věc poněkud
liberálně, mluví-li o obchodníkovu právu na
změnu firmy, s praktického hlediska však správně.
Podle mého názoru a podle právě uvedených Staub-
Piskových slov, není předpisu upravujícího tuto insti-
tuci a tu možno vykládati čl. 16 tak, že obchodníkovu
jméno (Familiennamen, bürgerlicher Name) jest pod-
kladem pro tvoření firmy. Tedy platné jméno a ne
zaniklé.

c) V témže smyslu se vyjadřuje S t a u b ve svém
původním komentáři Art. 16, § 1. Jeho stanovisko je
méně liberální, ale správné.

d) P i s k o v Lehrbuch des Österreichischen Han-
delsrechtes se o věci zmiňuje na str. 65 takto: „Eine
weitere, wenn auch im Gesetze nicht ausdrücklich
ausgesprochene Ausnahme (první výjimka z prin-
cipu pravdivosti firmy jest na př. změna firemních
dodatků) ist in dem Falle anzuerkennen, daß der zur
Bildung der Firma verwendete bürgerliche Name sich
durch Verehelichung, Adoption der behördlichen be-
willigten Namenswechsel ändert; in diesem Falle ge-
stattet auch die Praxis die Forthführung der alten
Firma.“ Pisko se uchyluje od dosavadního mínění jak
svého, tak i Staubova a přiznává možnost nezmění-
telnosti firmy i v případech provdání, adopce neb
úředně povolené změny jména. Ovšem připouští sám,
že tento liberální výklad nemá opory v zákoně a že
jest to pouze věcí praxe.

e) Ve smyslu, že není zapotřebí změny firmy při
jakékoliv změně rodového jména, tedy v opačném
smyslu než Staubovo a Piskovo mínění v uvedených
komentářích vyslovuje se v novém Staub-Piskově
komentáři (1934) D e m e l i u s, Art. 16, § 4 takto:
„Änderungen zur Bildung der Firma verwendeten
bürgerlichen Namens durch Verehelichung einer
Frau, durch Adoption oder behördlich bewilligten
Namenswechsel bedingen keine Änderung der Firma.“

Zde jest už ono mínění vysloveno absolutně bez
výhrady, že se nezměněná firma dovoluje při jaké-
koliv změně jména jen v praksi. Slabinou této argu-
mentace jest, že se Demelius ani trochu nepokusil
odůvodniti své mínění, třeba jen poukazem na ana-
logii. Stejně se vyjadřuje Demelius v Art. 17, § 5:
„Die nachträgliche Änderung des in der Firma auf-
genommen bürgerlichen oder Handelsnamens macht
eine Änderung der Gesellschafts-firma zulässig, aber
nicht nötig.“

f) Š v a m b e r g ve svých litografovaných před-
náškách pro vysokou školu obchodní, nazvaných
Čs. právo obchodní I, str. 90, též mlčky uznává,
že není zákonného předpisu pro tuto změnu, a

říká toto: „Naproti tomu není nutna změna firmy v tom případě, když se změní rodové jméno kupce-jednotlivce, ať úředním povolením této změny, ať provdáním. Opačný názor Randův odpovídá sice literě zákona, ale ne jeho duchu.“ Já bych se ovšem de lege lata klonil z výše uvedených důvodů k Randovu názoru, de lege ferenda ve smyslu osnovy k Švambergovu názoru a jeho předchůdců. Ve své monografii „Právo firemní“ se Švamberg o tomto případě nezmiňuje.

g) R a n d a v Das österreichische Handelsrecht I, str. 20, se staví na stanovisko vyplývající ze zákona a říká: „Als bürgerlicher Name einer Witwe gilt der Familienname ihres verstorbenen Ehegatten. Eine getrennte Ehefrau hat in der Regel den Namen ihres früheren Ehegatten zu führen. — Adoptierte Personen (§ 182 a. b. G. B.) haben zu ihren Familiennamen den Namen des Adoptivvaters, bezieh. den Geschlechtsnamen der Wahlmutter beizufügen.“ S tím nutno souhlasiti až na poslední větu o osvojení. Nyní by se věc modifikovala ustanovením § 3 zákona 56/1928, totiž tak, jak bude znění jména upraveno adopční smlouvou schválenou soudem.

Randa pak pokračuje na str. 120 takto: „Daß eine Ehefrau dem Namen ihres Ehemannes ihren Geburtsnamen hinzufüge, ist zulässig.“ S tím ovšem pro český jazyk nelze souhlasiti a také se to vůbec nevyskytá. Podle Staub-Piska ani v němčině to není přípustné. K tomu bych podotkl, že Hahnovo mínění jest, že příjmení i křestní jméno (v němčině už podle ducha jazyka) zemřelého manžela může býti pojato do firmy vdovy, jen když je patrné, že se jedná o rozdílnou osobu od zemřelého a ona osoba jest jinak dostatečně identifikována. Hahn říká: Commentar zum ADHGB, Art. 16, § 4, Anm. 1: „Auch der Vorname des Ehemanns darf von der Witwe, wie in sonstigen Rechtsbeziehungen so auch im Handel, sicherlich geführt werden. Ich kann daher nicht mit v. Völderndorff die Annahme der Firma „Andreas Mayer sel. Witwe“ nur unter der Voraussetzung für zulässig halten, daß die Erfordernisse des Art. 22 vorliegen. Wenngleich der verstorbene Ehemann Andreas Mayer auch unter diesem Namen firmierte, so geht doch aus dem Wort „Witwe“ hervor, daß hier der bürgerliche Name desselben in Frage ist. — Auch „Frau Andreas Mayer“ würde von der Witwe, sowie von der geschiedenen Ehefrau als Firma angenommen werden können; ebenso „Johanna verw. (geschiedene) Andreas Mayer“.

V češtině jest to proti duchu jazyka. Jest v tom v každém případě anomalie, i když z firmy, jak Hahn uvádí, jest zřejmo, že omyl dosti dobře nemůže nastati.

Staub-Piskovo mínění, jak uvedeno, jest opačné než Hahnovo a Randovo, s čímž nutno souhlasiti z rozumových důvodů. — Demelius v novém Staub-Piskově komentáři vykládá ne právě jasně v Art. 16, § 3 toto: „Gebrauchliche Abweichungen von der im Geburtsschein enthaltenen Fassung des Vornamens (Hans statt Johann, Fritz statt Friedrich, Mitzi statt Marie, Poldi statt Leopoldine) werden in der Registerpraxis hingenommen (unzulässig dagegen Louis statt Alois, a. M. AdICl. 2449), auch der allein in die Firma aufgenommene Anfangsbuchstabe darf der des Kurznamens sein, wenn dadurch nicht zu Täu-

schungen Anlaß gegeben wird.“ S tím, jak uvedeno, nelze vysloviti souhlas. Vůbec se Demelius ve svém oddíle nevyjadřuje jasně a komentářem spíše problém zatemní než osvětlí. Původní komentáře Staubův a Staub-Piskův jsou jasnější a nekompromisnější.

Randa ještě ke konci odstavce se zmiňuje o jménu provdané obchodnice na str. 120 takto: „Tritt bei einer handeltreibenden ledigen oder verwitweten Frauensperson durch Verhehlung eine Änderung des Namens ein, so erheischt diese auch eine Änderung der Firma.“ Toto mínění odpovídá znění zákona, ale nikoliv soudní praxi. Tedy tato prakse jest nesprávná a osnova chce uvést znění zákona v souhlas s touto už dlouho prováděnou praxí. Jak sub f) Švamberg uvádí, že toto Randovo mínění prý odpovídá znění zákona, ale nikoliv jeho duchu, nelze k této argumentaci přistoupiti, ježto znění zákona jest pro výklad jediné rozhodující a nikoliv, co si zákonodárce při zákonodárném aktu myslil. Vše tudíž záleží na jasnosti dikce. Zákonný předpis nevyhovuje a osnova chce odstraniti tuto nesrovnalost.

Ze srovnání těchto mínění (Randova, Staubova, Piskova, Demeliova) jest zřejmo, že názory jsou velice rozdílné v důsledku mezery v zákonné kodifikaci, a jest jen nutno vítati, že osnova přistoupila k řešení tohoto nedostatku v uvedeném smyslu.

h) Právě v uvedeném smyslu se vyjadřuje i Štěpina v „Obchodníci a obchodní společnosti“ str. 47 a 48 takto: „Rodinným jménem... manželky (i rozvedené) jest jméno manželovo (§ 92 všeob. zák. obč.). ... Pokud jde o ženu obchodnici, musí použití rodového jména, které jí po zákonu přísluší, tedy na př. vdova nesmí vytvořiti firmu ze svého jména dívčího, ovdovělá žena, jež se znovu provdala, nemůže do firmy upotřebiti jméno svého prvního manžela. ... I vdaná žena může ve firmě použití jen svého předního (křestního) jména, nikoliv svého manžela, a to ani tehdy, když by jí mrav ve styku společenském dovoľoval tohoto jména používat (Staub-Pisko I, 79).“

(Pokračování)

JUDr. OTAKAR HANNA, náměstek notáře, Praha:

Zjišťování zbavení státní příslušnosti při projednávání pozůstalosti.

Podle nařízení z 3. října 1939 Říš. zák. I., str. 1997, Věst. říš. prot. str. 179, jsou určité osoby zbavovány protektorátní příslušnosti.

Podle § 2 nař. z 31. prosince 1939 Říš. zák. 1940 I., str. 35, Věstník říš. prot. str. 16, má tato okolnost býti v pozůstalostních věcech a při darováních zkoumána u dědice, odkazovníka neb obdarovaného jako rozhodná pro jeho způsobilost k právům (k nabytí práv).

Podle výnosu říšského ministra spravedlnosti z 31. ledna 1940 (Deutsche Justiz, str. 220) mají se v území Protektorátu Čechy a Morava u německých úředních soudů vésti seznamy osob, které byly zbaveny protektorátní příslušnosti, jakož i osob zbavených německé státní příslušnosti podle zákona ze 14. července 1933 (Ř. z. I., str. 480).

Ministerstvo spravedlnosti sdělilo výnosem z 16. dubna 1940, č. 14.463-26/40, že německé úřední soudy p o d a j í n a ž á d o s t i n f o r m a c e z těchto sezna-